

Projektutvärdering

2017-08-10

1 (10)

Dnr 400:2015:3323

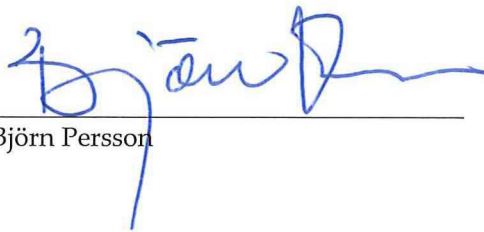
Version: 1

Projektutvärdering

Kvalitet i pedagogisk omsorg

Projektägare och projektledare

Projektägare:

Björn Persson

Utredare:

Yrsa Alm Holmkvist

Sammanfattning

Projektet har i hög grad genomförts i enlighet med projektplanen.

Granskningen visar att barnen i de flesta verksamheter erbjuds en god verksamhet där de ges omsorg och trygghet och på så vis även förutsättningar för att lära och utvecklas. Föräldrar är överlag mycket nöjda med verksamheten. De lyfter framför allt fram den lilla gruppen och den hemlika, lugna och trygga miljön hos dagbarnvårdaren som särskilt positiva aspekter.

Skolinspektionen har också sett några verksamheter som inte ger barnen lika goda förutsättningar som ovan beskrivits. I dessa verksamheter är barnens lärmiljöer torftiga och barnen får inte tillräcklig stimulans eller stöttning i sin lek, kreativitet eller språkutveckling.

Att arbeta i pedagogisk omsorg innebär ofta att personalen arbetar ensam i det egna hemmet. Det kan också helt saknas samarbete med andra. En del av de besökta verksamheterna bedrivs av en dagbarnvårdare som också är huvudman för verksamheten. De åtgärder som mest frekvent redovisas av huvudmännen för att utveckla verksamheten är att man erbjudit kompetensutveckling för personalen. Flertalet av huvudmännen har också sett till att barnen ges fler möjligheter att ta del av andra verksamheter i samhället. Detta genom att till exempel dagbarnvårdarna med sin barngrupp oftare möter andra dagbarnvårdares barngrupper i aktiviteter, men också att barnen mer regelbundet får besöka bibliotek och delta i olika kulturevenemang.

Sammanfattningsvis redovisar i stort sett samtliga huvudmän i denna granskning ett påbörjat förbättringsarbete vars upplägg och metoder stämmer väl överens med de slutsatser och de rekommendationer som görs i den övergripande rapporten.

För Skolinspektionens del kan granskningens resultat bidra till att vid den regelbundna tillsynen uppmärksamma även denna verksamhetsform.

1 Uppdraget

1.1 Bakgrund och problembild

Pedagogisk omsorg är en av de fyra verksamhetsformer, som tillsammans enligt skollagen benämns som annan pedagogisk verksamhet. De övriga tre är öppen förskola, öppen fritidsverksamhet och omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds. Pedagogisk omsorg erbjuds i stället för förskola eller fritidshem, och vänder sig till barn i samma åldrar som barn och elever i förskolan eller fritidshemmet. Pedagogisk omsorg kan bedrivas i kommunal eller enskild regi. Begreppet pedagogisk omsorg infördes år 2009 i skollagen, och ersatte då det tidigare begreppet familjedaghem.

Det finns relativt lite kunskap om hur kvaliteten ser ut inom pedagogisk omsorg, och inom den verksamhet som innan år 2009 benämndes familjedaghem. Forskningen inom området är begränsad när det gäller innehållet och kvaliteten i den verksamhet barnen möter i sin vardag. Mot bakgrund av detta bedömde Skolinspektionen att det fanns ett starkt behov av att granska centrala kvalitetsaspekter inom pedagogisk omsorg.

1.2 Syfte

Kvalitetsgranskningens syfte var att granska om verksamheten inom pedagogisk omsorg utformas, så att den främjar och stimulerar barnens utveckling och lärande. För att uppfylla detta syfte skulle följande tre övergripande frågeställningar besvaras:

- 1) Vilken pedagogisk verksamhet erbjuds barnen?
- 2) Utformas den pedagogiska verksamheten, så att den främjar och stimulerar barnens lärande?
- 3) Utformas den pedagogiska verksamheten, så att den främjar och stimulerar barnens allsidiga kontakter och sociala gemenskap?

Projektet har planerats och genomförts utifrån dessa utgångspunkter.

1.3 Frågeställningar

För att kunna besvara de tre huvudfrågorna formulerades underfrågor till respektive område.

Inom frågeställning 1 observerades vilka aktiviteter och vilket innehåll barnen erbjöds, den fysiska miljöns utformning och hur barngruppens storlek och sammansättning såg ut.

Vad det gäller frågeställning 2 undersöktes om barnen erbjöds en språkutvecklande miljö, om barnens lek, kreativitet och intresse för att lära främjades och slutligen om verksamheten planerades och utvärderades utifrån det enskilda barnets och den aktuella barngruppens behov, erfarenheter och intressen.

För att ta reda på om verksamheten utformades så att den främjar barnens allsidiga kontakter och sociala gemenskap (frågeställning 3) undersökte Skolinspektionen om barnen fick ta del av andra verksamheter, om de fick stöttning i det sociala samspelet och om verksamheten även i detta avseende planerades, utvärderades utifrån det enskilda barnets och den aktuella barngruppens behov, erfarenheter och intressen.

Granskningen har genomförts med utgångspunkt i de frågor som formulerats i direktiv och projektplan.

1.4 Projekt mål

I projektplanen anges att granskningen, efter de inledande 51 besöken som var av kartläggande karaktär, ska kunna ge en översiktlig bild av verksamheten som barnen erbjuds inom ramen för pedagogisk omsorg. Därtill fanns målet att 26 av dessa verksamheters kvalitet skulle granskas mer ingående.

Den enkät som Skolinspektionen genomför efter en kvalitetsgranskning besvarades av 12 huvudmän. Samtliga kommunala huvudmän och tre av fyra av de enskilda huvudmännen svarar att granskningen i mycket hög grad bidragit till förbättringsarbetet i verksamheterna.

Av de 22 beslut som fattades i granskningen innehöll 17 av dem utvecklingsområden som Skolinspektionen identifierat. Uppföljningen av de åtgärder som huvudmännen redovisar att de vidtagit eller planerar att vidta, visar att de tydligt utgår från dessa utvecklingsområden. Det finns flera åtgärder som omfattar kompetensutveckling för personal främst inom arbete med språkutveckling och naturvetenskap. I flera fall redovisas också ökade möjligheter för dagbansvårdare att regelbundet träffas för erfarenhetsutbyte och också för att barnen i de olika grupperna ska få möjlighet att träffa andra barn och vuxna. Det finns också exempel på att någon huvudman samlat verksamheterna under en enhetschef.

1.5 Avgränsningar

I urvalet av verksamheter som skulle besökas gjordes avgränsningen att verksamheter som bedriver pedagogisk omsorg främst på så kallad obekvämt arbetstid (helger, kvällar, etcetera) inte ingick i granskningen. Dessa verksamheter ingår enligt skollagen inte i verksamhetsformen pedagogisk omsorg, utan utgör en egen verksamhetsform som benämns omsorg under tid då förskola eller fritidshem inte erbjuds.

Bedömningarna i granskningen avser *inte* om barnen lärt sig vissa saker och utvecklat vissa sociala kontakter. Bedömningarna handlar om i vilken grad och på vilket sätt personalen utformar verksamheten, för att främja och stimulera barns lärande och sociala kontakter.

1.6 Förväntad effekt

Granskningen förväntas, i de fall utvecklingsområden identifieras, leda till att verksamheten i pedagogisk omsorg i högre grad stimulerar och främjar barnens utveckling och lärande. Granskningen förväntas också inspirera huvudmän med personal som inte ingår i granskningen, men som tar del av granskningens övergripande rapport, till diskussion kring mål och medel för verksamheten i pedagogisk omsorg. Detta gäller också för de huvudmän vilkas verksamhet granskats, men där inga utvecklingsområden identifierats.

Vidare förväntas granskningen generera en större kunskap (än vad som finns idag) om kvaliteten i pedagogisk omsorg. Denna kunskapsbas kan användas för att identifiera och synliggöra relevanta områden för Skolinspektionen att avsätta resurser till.

2 Tillvägagångssätt

2.1 Genomförande

Enligt direktivet ska granskningen göras i två steg. Steg 1 ska omfatta 51 oanmälda verksamhetsbesök i 39 kommuner. Därefter ska 26 av dessa besökta verksamheter väljas utifrån den riskbild som framträder i steg 1.

Flera verksamheter bedömdes hålla mycket hög kvalitet och visade därmed inte någon riskbild. Detta tillsammans med att en del av de planerade besöken i steg 1 inte kunde genomföras, bland annat eftersom verksamheterna inte fanns på uppgiven adress eller att dagbarnvårdaren inte var hemma vid det oanmälda besöket valde projektledningen 9 andra verksamheter inför steg 2. Verk-

samheterna valdes ifrån det övergripande urvalet från analys och statistikenheten.

Observationer vid besök, intervjuer med dagbarnvårdare, vårdnadshavare och representanter för huvudman har gjorts vid samtliga besöken i steg 2.

Varje huvudman fick ett beslut och verksamhetsrapport.

Inför den övergripande rapporten har projektledningen också intervjuat personal med särskilt ansvar för pedagogisk omsorg i Malmö och Jönköpings kommun.

Den övergripande rapporten publicerades i maj 2016 i enlighet med den beslutade tidsplanen.

2.2 Metod

Projektet har följt det tillvägagångssätt och de metoder som anges i projektplanen. Dock kan konstateras att intervjuer med vårdnadshavarna i de flesta fall ersattes av enkätsvar via mail eller telefon. Detta på vårdnadshavares egna önskemål.

2.3 Urval

Projektet har följt det urval inför steg 1 som gjorts av analys- och statistikenheten och som innebar att urvalet varit slumpvis fördelat över landets kommuner utifrån antalet verksamheter i pedagogisk omsorg i respektive kommun. I urvalet säkerställdes också att verksamheter som bedrivs i andra lokaler än dagbarnvårdarens hem fanns med och även verksamheter som bedrevs av enskild huvudman.

3 Redovisning och spridning

3.1 Kommunikation

Resultatet av granskningen har redovisats i en övergripande rapport och i ett webinarium där också representant från Skolverket deltog.

Projektledaren tillsammans med en utredare har presenterat granskningen för ansvariga och personal inom verksamheten pedagogisk omsorg i Göteborgs kommun. Projektledaren har också presenterat granskningens resultat för förskoleförvaltningarna i Malmö och Stockholms stad.

4 Tidplan och resursbehov

4.1 Tidplan

Enligt direktiv skulle samtliga verksamhetsbesök besök äga rum hösten 2015. Eftersom projektet inledningsvis inte kunde bemannas fullt ut fick några besök i steg 2 genomföras i januari 2016.

Rapporter och beslut har för två tredjedelar av huvudmännen expedierats inom 50 dagar. I de fall beslut inte har kunnat expedieras inom tidsramen har orsakerna varit sjukdom, prioritering av andra arbetsuppgifter, semester och helger.

4.2 Personresurser

Den resurs som anges för personal i projektplanen har kunnat hållas vad gäller antalet timmar.

4.3 Efterkalkyl i förhållande till budget

Planeringen av, och genomförandet av besöken har enligt uppföljning 2017-07-04 tagit 5605 timmar i anspråk, att jämföras med den beräknade totala timresurs på 5999 som anges i projektplanen.

Enligt den totala resultaträkningen för projektet per 2017-07-04 har kostnaden varit 2 914 731 varav personalkostnaden uppgått till 2 638 713 kr (budget 2 399 600). Kostnader för resor och hotell uppgår enligt samma underlag till ca 266 000 (budget 400 000).

5 Organisation

Granskningen har inte gjort avsteg i organisationen. Vetenskapliga experter och övriga resurspersoner har använts i enlighet med projektplanen.

6 Arbetsformer

I enlighet med projektplanen hölls under genomförandefasen tre bedömningsmöten. Kvalitetssäkring av samtliga rapporter/ beslut där Skolinspektionen

identifierade utvecklingsområden gjordes av projektets jurist och av projektledaren. Övriga rapporter och beslut har kvalitetssäkrats av projektledaren och undertecknad utredare.

Processens riktlinjer för kvalitetssäkring av den övergripande rapporten har följts.

7 Utvärdering av projektarbetet

Projektet har utvärderats vid ett avslutande seminarium i december 2015. Dessutom har deltagande utredare lämnat ytterligare synpunkter direkt till projektledaren. Resultatet återges i korthet.

Det som fungerat bra!

- ✓ Intressant granskningsområde.
- ✓ Granskningens upplägg med observationer hela dagar och vid både morgon och kvällsaktiviteter viktiga underlag till den övergripande rapporten.
- ✓ Gemensamma verktyg har bidragit till likvärdighet. Bra med instruktionerna inför det oanmälda besöket.
- ✓ Uppstartsdagar, regelbundna bedömningsmöten och avslutande seminarium har gett utrymme för diskussioner.
- ✓ Det har varit trevligt att lära känna andra utredare från andra avdelningar

Det som fungerat mindre bra!

- ✓ Kvalitetsgranskningens start
Direktivet beslutades sent i juni 2015. Förutsättningarna som var planerade ändrades radikalt genom att 51 oanmälda besök lades till och besökstiden för hela projektet minskades. Tiden för att utarbeta verktyg, mallar och bedömningsstöd blev därför kort. Pilotbesöket genomfördes den 13 augusti och därefter omarbetades materialet. Projektet hade uppstartsmöte 27-28 augusti. Därefter genomfördes de 51 oanmälda besöken som sedan skulle ligga till grund för urvalet till steg 2.
- ✓ Urvalet inför besök 2

Kriteriet att det skulle föreligga en riskbild gjorde att utredare åkte ut med bilden av att verksamheten skulle vara bristfällig. När så inte var fallet blev det omöjligt att använda verksamhetens riskbild som urvalsprincip för att välja ut 26 besök. Varför de tillvalda verksamheterna fick väljas ut enbart för att balansera antalet kommunala och enskilda verksamheter och huvudmannens storlek.

Verktyg och mallar

- ✓ Det blev kort om tid för att kvalitetssäkra, utprova verktyg och omarbeta
- ✓ Det saknades därför ett "pilotbeslut" som kunde fungera som vägledning. Eftersom beslut och rapport skrevs ihop kunde inte heller granskningsrapporter eller beslut från andra granskningar användas som förlaga.
- ✓ Svårt att avgränsa de olika bedömningsområden som i vissa fall överlappade varandra
Inledningsvis blev det svårt att veta var empirin skulle läggas i rapporten.

✓ Långa uppföljningstider

Svårt när det är så lång tid innan granskningen avslutas. Vi har svårt för att säkerställa att utredare har tid avsatt när uppföljningssvaren kom. Och då många utredare slutat saknas kunskap om den gjorda granskningen.

8 Referenser

Inspektörer som har kunskap om projektet är Anna Gabrielsson, Magnus Jonasson, Lars Thornberg och Agneta Kenneberg.

Bilaga 1

Sammanställd uppföljningsrapport för kvalitet i pedagogisk omsorg